

Landskap: Småland

Upptecknat av: Vjell Fagerström

Härad: Sunnerbo,

Adress: Spinh. S: 2 Sigfrit. Väggö

Socken: Berga,

Berättat av: Emma Fagerström

Uppteckningsår: 1938.

Född år 1880 i Berga, Kungälv.

Uppteckningen rör Seder och Luth. förhållanden

Julgrisen	sist. 1-2, 3-10
Rysk krona.	" 3
Rysk.	" 4-5
Rysk hällare	" 5-6.
Julgrisen prydnad	" 6-11
Julmarken	" 12
Julpyntning	" 12-13
Julmaten	" 13-15.
Julbordet	" 14
Julhögar.	" 14-15

Landskap: Småland Upptecknat av: Vjelle Fagerström
 Härad: Sunne Adress: Vålbo
 Socken: Berge Berättat av: Emma Fagerström
 Uppteckningsår: 1938 Född år 1880 i Berge, Värml. l.

forts. på innehållsförteckning:

Doppa i grytan	sist 15-
Juleangelst	" 16-
Bättre foto åt djuren	" 16
Julbarnen	" 16-17
Julknyppens utdelning	" 17
Insyn av arkivet	" 17-18
Insyn	" 18-19
Julstämman	" 19-20
Julstämman	" 20-21
Nyårsdagen (maji)	" 21-22

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vjell Fagerström
 Härad: Sunnemo Adress: Växjö
 Socken: Buga Berättat av: Emma Fagerström
 Uppteckningsår: 1938 Född år 1880 i Buga, Kronoberg l.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Julgraven.

Första gången jag såg
 julgraven ^{var} i vårt hem i Buga socken,
 Kronobergs län, säger min moder.
 En berättelse vidare: Jag var då 14
 år gammal. Det var också år 1894.
 Lushofadern köpte den vanligtvis köpta
 ted för jul, eller, om det fanns
 äldre som i huset, någon av
 dessa. Wagn bestämde dag för hug-
 gandet var det inte. Hade man inte
 själv skog eller hade tillgång till
 sidan, pligade man köpa julgraven.
 Det var i regel personer med stora

Skriv endast på denna sida!

5838

ACC. N:R.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Vilja Fagerström

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Växjö

Socken:

Berga

Berättat av:

Emma Fagerström

Uppteckningsår:

1938.

Född år

1880

i

Berga, Kronb. 7

2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

egendomar och skogar, som sålde gran-
nar. Också inköpte det, att om
man inte själv hade skog eller till-
gång till sådan, men högg i andra.

Ja man skulle ju också ha
gran, gällde det att finna en
så vacker sådan som möjligt. Man
ville naturligtvis ha en så välvärd
gran som möjligt. Den skulle ha sär-
skilt fina grenar i toppen, en fjä-
ra fem st, vilka tillsammans med
mätgrenen skulle bilda en krusa.
Så övrigt inskred somliga ha till
och yngre grenar, andra åter glans-
sidanar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vilja Fagerström
 Härad: Bunnabo Adress: Växjö.
 Socken: Berga Berättat av: Emma Fagerström
 Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Berga, Kunt. 7.

De s. k. Guskorvorna
 fingo under skurdom risatta qua-
 ren. Dessa voro gjorda av
 ställdad eller tå och kläd-
 des med silkespapper av
 olika färger och förseddes med
 guss. Guskorvornas antingen
 hängde man i taket eller
 också stodo de på borden.
 och voro de försedde med
 en "fot".

Gussen sattes in
 ett par tre dagar före
 julafton. Den kläddes i re-

Skriv endast på denna sida!

3.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Ryngkorn

Julgussen

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland
 Härad: Sunnebo
 Socken: Berga
 Uppteckningsår: 1938.

Upptecknat av: Vjeh Fagerström
 Adress: Växjö
 Berättat av: Emma Fagerström
 Född år 1880 i Berga.

4.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

gel inte förrän julaftons-
 förmiddag. Men kom till be-
 de den redan dagen före
 julafton. Grannen satte en
 fot, som man misshandlade i-
 hop, i form av en kross. Sen-
 na målade man grön eller
 blå klädde den med grönt
 papper (för att den skul-
 le vara i samma färg som
 granen), vilket sistnämnda
 dock var mindre vanligt.
 Grannen försådes
 bl. a. med giss. Dess stöp-

Ljus i gr-
 nen

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vilhelm Fagerlin
 Härad: Ämnebo Adress: Växjö
 Socken: Berga Berättat av: Emmenc Fagerlin
 Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Berga, Ämnebo. 7.

te man i hemmet för jul
 för att användas till pryd-
 nad av granen och för öv-
 rigt i hemmet. Man place-
 rade särskilda gis s. k. gran-
 gis i försärl. till gis-
 skulle alltid brinna på
 borden hela julnatten (nat-
 ten mellan julafton och
 juldagen), tills man gick
 till jultullan. gisen i
 Till granen, an-
 vände man särskilda
 gishållare, som var till

5.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Gishållare

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vilhelm Fagerlin
 Härad: Ämnebo Adress: Växjö
 Socken: Berga Berättat av: Emma Fagerlin
 Uppteckningsår: 1938 Född år 1880 i Berga, Kungälv.

6.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

veckade av stälbräd.
 Dessas äro de första gis-
 hållare, jag minns, fort-
 sätter min modus.

Fyll prydnads-
 sakerna i granen höjde
 också rapphökkonfekt, äpp-
 len och flaggor. En stor
 svensk flagga skulle all-
 tid hänga i toppen av gra-
 nen eller också fäste man
 där en stor stjärna. Vit,
 fin "vadd" kastade man
 på granen. Vidare hade

Julymus-
prydnader.

5838

ACC. N:R.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Vjell Fagertun

Härad:

Lunnebo

Adress:

Växjö.

Socken:

Berga

Berättat av:

Emma Fagertun

Uppteckningsår:

1938

Född år

1880 i Berga, Västb. l.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

man glitter och ^{minder} skjämmer.
 Men ofvordomliga
 pychnadssaker vars de s. k.
prästsäckarna. Dessa vars
girtanger, som man förfä-
digade i silkepapper i
 olika färger. När man drög
 ut dem, liknade de ett
strät.

Man brukade ock-
så klippa en fyra en län-
ga kalmpijor av otvåkad
fin lågholm, vilka man
trädde på en träd. Med-

Skriv endast på denna sida!

5838

ACC. N:R.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Vijeli Fagerström

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Välgö.

Socken:

Berga

Berättat av:

Emma Fagerström

Uppteckningsår:

1938.

Född år

1880

i Berga, Sunnerbo.

8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man gjorde så att man små
fyrkantiga pappersbitar av
primärkorsbark. Dessa vo-
ro klippda av silkepap-
per i guld- eller silve-
färg. När gräsen växte
utkom glänsande dessa halm-
pipor, och ledde sig det he-
la riktigt vackert!

Man gjorde också
papperskorgar s.k. julkorgar
färdiga i form av ett hjär-
ta - i två olika slags
färger (grönt och vitt, blått

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vilhelm Fagertun
Härad: Ämnebo Adress: Växjö
Socken: Berga Berättat av: Emma Fagertun
Uppteckningsår: 1938 Född år 1880 i Berga, Kungälv l.

och gult). Dessa peppers-
kogar voro fyllda med nöt-
ter och karameller. Även
andra prydnadsaker av oli-
ka slag brukade man klip-
pa av silkepeppar. Det var
för det mesta kvinnorna,
som tillverkade prydnade-
na för granen.

Det var mycket vä-
sent inlag i prydnade-
na i granen utgjorde tall-
kottarna, vilka man bru-
kade toppa en del i sil-

Skriv endast på denna sida!

9.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vijell Fagerström
 Härad: Summared Adress: Väljö.
 Socken: Berga Berättat av: Emma Fagerström
 Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Berga, Värmland.

verbeens och en del i guld-
 beens. I denna sin skrud
 bidrogo de i hög grad till
 gransens förskönande. Men
 hade även olika slag av
 prydnadssaker, som man
 köpt.

Fulgransprydnade
 var förvärdade, så länge
 de höllo sig vackra, af
 fäan är i en af sam-
 ma lada i Chiffongen. Så
 var det i mitt hem, fort-
 sätte min modur, och

Fulgrans -
prydnadssaker
Förvaring

5838

ACC. N:R.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Vjell Fagerström

Härad:

Kommun

Adress:

Växjö.

Socken:

Berga

Berättat av:

Emma Fagerström

Uppteckningsår:

1938

Född år

1880 i Berga, Kommun. 7

man gjorde dem, även i
andra hem, på samma plats
är från år. Också barnen
fingo, som de så öns-
kade, förvara en del av
dem, särskilt då, som
det var något pyntade,
de fått till skänks —
som julklapp — vilket var
särskilt uppskattat av dem då
förfärdigen

11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5838

ACC. N:R.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Vijeli Fagerström

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Växjö.

Socken:

Berga

Berättat av:

Kunna Fagerström

Uppteckningsår:

1938.

Född år

1880 i Berga, Sunnerbo.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

och alltså hade en särskild intresse för dem.

Färdtjänst graven. Lade man i en och annat hem även en enbuske, som stod i en kruk i en häns av "stora" rummet.

Till sedan förberedade med julen lade även den all föräldriga blommor av silkepepper. Sedan var en allmän sed, som förkom i en grön som var i hem, och utfördes även den av kvinnorna. Man lade blommorna till en bukett, som man satte i en vas, en på vardera sidan, på en vit duk, på en chifferier.

JulruskaPappers-
blommorPyntning till
julen

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vigen Fagerström
 Härad: Åmmerbo Adress: Väst.
 Socken: Breda Berättat av: Emma Fagerström
 Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Breda, Åmmerbo.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

eller byrån. Utgefn en halv meter över fjä-
 chaffan eller byrån hade man så
 fast till st. mindre pinnar, som dis-
 perades av en tunn, fin, vitgärden, som
 hängde ned på sidorna av densamma.
 I mitten pinnar på gärdens hade man
 så fast till st. rosor, som man
 förfärdigt av pepp. Närmast blommar
 förvarades flera jul till jul och an-
 vändes, så länge de höll sig vaken.

För julen hade man
 ljuts julmaten. I god tid för jul
 en fjorton dagar eller så, börjades
 förberedelserna för densamma. Då sgt.

julmaten

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vilja Fagerström
 Härad: Åmneby Adress: Väggö.
 Socken: Berga Berättat av: Emma Fagerström
 Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Berga Åmneby l.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14.

Lede "man, gjärde kow, bakade m. m.
 m. m. På julaftonen stod vi i ett de-
 ket julbord färdigt och lockade med
 alla sina läckelser. Dera stod vi
 gaveln i rummet. I taket över julbor-
 det hade man fäst en strö, över två
 meter lång grönduk. I mitten av den
 var lade man sås och keens av bær-
 bum (vanligtvis) och i de båda mil-
 lier stort, röd äpple och röd äpplen
 i alla fyra hörnen av duken
 Vi inte förglömmat vore
 de o. k. julhöjarna. Tre olika sor-
 ters spisbröd fräntom vetebröd och smör

julbordet

julhöjarna.

5838

ACC. N:R.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Vjeh Fagerlin

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Växjö.

Socken:

Berga

Berättat av:

Ermund Fagerlin

Uppteckningsår:

1938.

Född år

1880 i Berga, Norrb. l.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15.

bröd bakades före jul. På juleaftonen
fingo barnen var sin s. k. julhöj, bestående
av en brödkaka ^{av vete} och bröd
och småbröd jämte bakverk i form av
hästar, hjortar, gubbar och gummar,
som köpts i affärerna. Den julhöj
gav barnen i regel till det stora
brödet som slut. Då togs julhöjen
fram.

Till julbordet lade även
des lutfisker, "vete" gröten och jul-
drickat, som man själv byggde
i hemmet. "Ni doppa i grytan" lade
även ^{de som nu} lade
des i julen till.

Doppa i
grytan.

ACC. N.R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vijell Fagerström
 Härad: Surtebo Adress: Väggö
 Socken: Berga Berättat av: Vijell Fagerström
 Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Berga, Västb. l.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

— 16

Vår kvällsmaten var under-
 stödd julaftonskvällen pålagde hus-
 fadern läsa julevangeliet högt för
 familjen och hemmarna och alla gemen-
 samt sjunga en psalm. Julmaten fick
 så inte drivas bort utan skulle
 stå kvar på julbordet under julaf-
 tonsmaten för tomte's läkning.

För julaftonskvällen för-
 pliktades både också, att djuren skul-
 le ha bättre föder än elgat.

Den lönaste och pritti-
 gaste vden skulle så också använ-
 das, så att det blev en "riktig"

julevange-
liet läses

A julevangeliet
föres på julaf-

julborsten

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vilhelm Fagertun
 Härad: Sunnebo Adress: Växjö
 Socken: Beza Berättat av: Emma Fagertun
 Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Beza, Västb. L.

46.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

17.

julbuss i den stora, öppna spisen
 På julaftonskvällen vid mörk-
 ets inbrott skedde julklappsutdel-
 ningen. Det var dock ingen förtäring, som
 utgjorde det uppmärksammade. En av de mer
 betydande regeln bestod i att julklapparna
 i rummet, ständigt skulle man för-
 söka taga fast honom, varefter
 han skulle ljudas på kaffe och jul-
 gottor.

Immer man gick till söns
 på julaftonskvällen skulle askan i den öppna red-
 staden som var vanlig på den tiden,
 stytts jinn och fin. Fick man där

Skriv endast på denna sida!

julklapps-
 utdelning

Tryck av as-
 kans.

5838

ACC. N:R.

Landskap:

Uppptecknat av:

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Upppteckningsår:

Född år

pi juledagsmorgon se vi litet fotstyg efter
vi barn, skulle det bli tillökning
i familjen. Men stod sådant betydde
däremot att någon i familjen skulle
dö.

Om man får överglänsa
se, vad som skulle hända under
det nya året, skulle man "gå
åtgång". Man fick då inte tvä-
ta sig, innan man gick, och inte ta-
la med någon. Man skulle gå till
en kyrkogård, eller, om kyrkan låg
nåra, kunde man gå dit för att
gå se, vad som skulle hända, om

18

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

åtgång

5838

ACC. N:R.

Landskap:

Upptecknat av:

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år

men måste någon på vägen, först man inte
 väntas, något. Det var dock endast de,
 som var födda på vissa dagar (tös-
 dag & lördag) som behövde denna
 möjlighet att skida in i framtiden,
 efter vad jag kan minnas mig, säga
 min moder.

Tidigt juledagsmorgon skulle
 man "gå till julottan". Då denna var
 helt tidigt, ^{tidigt än hos oss} ~~det~~ måste ännu inte ha
 de gjort vika för dagens ljus & snön mes-
 tade sig, pligade man lysa sig fram
 i mörket medelst s. k. julbloss. Sai-
 skill gäldade detta dem, som hade lång

Skriv endast på denna sida!

19.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Julottan

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vilhelm Fagerlin
 Härad: Sunnarbo Adress: Växjö
 Socken: Berga Berättat av: Emma Fagerlin
 Uppteckningsår: 1938 Född år 1880 i Berga, Kronob. l.

20
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Väg till kyrkan.

Under julen frätom det
 även all men dansade kring granen. Detta
 intresserade emellertid i regel endast, om
 det kom fläsmmande, och då frätis under
 "julgransplundringen"

För "plundringen" inbjödos
 släktingar och goda vänner. De inbjöda, kas-
 teades då med kaffe och kakor
 samt alla slags godis (konfekt
 och äpplen m. m.). Man dansade kring
 granen (gjorde allchanda lekar, väpnade
 flötte ut sig) till julbukt, vilket var barnens fröjelse.
 "Fjugande dag Knut" fogs
 granen ut. I de flesta hem berättade man

Dans & kring
granen.

Julgrans-
plundring

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Vijeli Fagerström
 Härad: Sumarbo Adress: Väyö.
 Socken: Berga Berättat av: Emma Fagerström
 Uppteckningsår: 1938 Född år 1880 i Berga, Värmland

~~80~~
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

21.

de upp den ute i det fria på en äker o.
 dyt. lämpligt ställe. Men det inträffade
 också, att man högg sönder den och elda-
 de upp den, särskilt då de, som hade
 ont om ved. Det var heller inte alltid,
 men omedelbart brände upp den, utan
 tog den tillsammans med annat bränn-
 bart (ris o. dyt.), som sedermera skulle
 brännas upp. Någon julenavst då denna
 fröskotts emellanhet inte i min hem-
 lekt, säger min moder.

På nyårsdagsmorgon var
 det sed i västan alla hem, att var och en
 skulle äta upp ett äpple, innan något

Skriv endast på denna sida!

Nyårsdagen
 skulle alla
 äta ett äpple
 för att bli friska

ACC. N:R. 5838
Landskap: Småland Upptecknat av: Vjell Fagerström
Härad: Sunnebo Adress: Växjö
Socken: Berga Berättat av: Emma Fagerström
Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Berga, Västb.f.

annat äts. - detta för all men skulle för
vara först hela året.

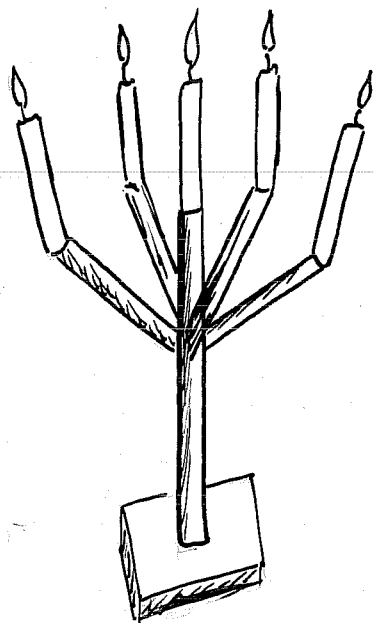
82

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

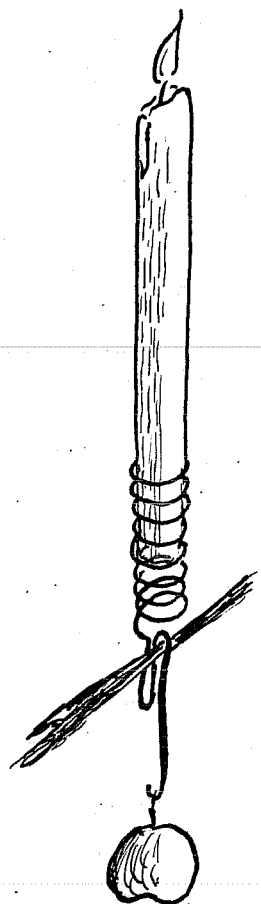
83.

Ljuskrona

Tekn. M. F-m. - 39.

5838

Ljushållare.

Skriv endast på denna sida!

Teckn. M. F. m - 39.

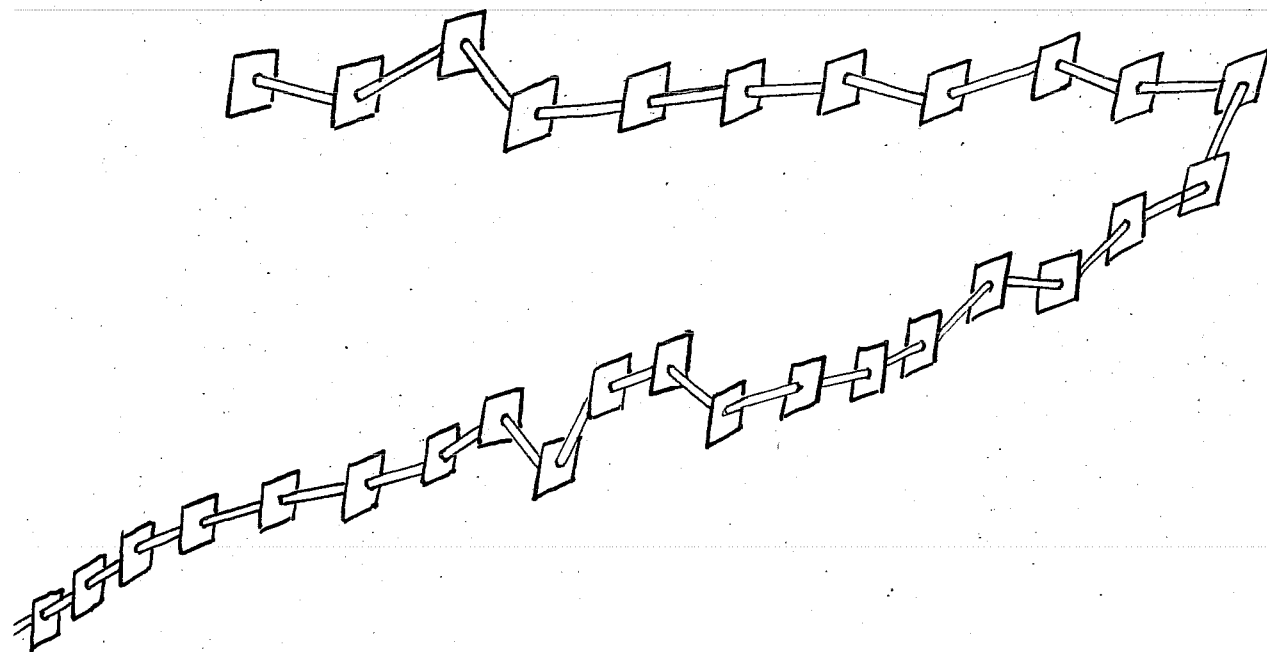
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24.

5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25.

Halmpipor.

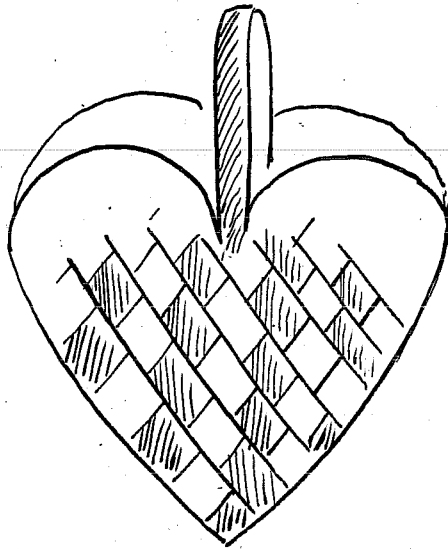
Skriv endast på denna sida!

Teikn. M. F - m - 39.

5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26.

Julkorg.

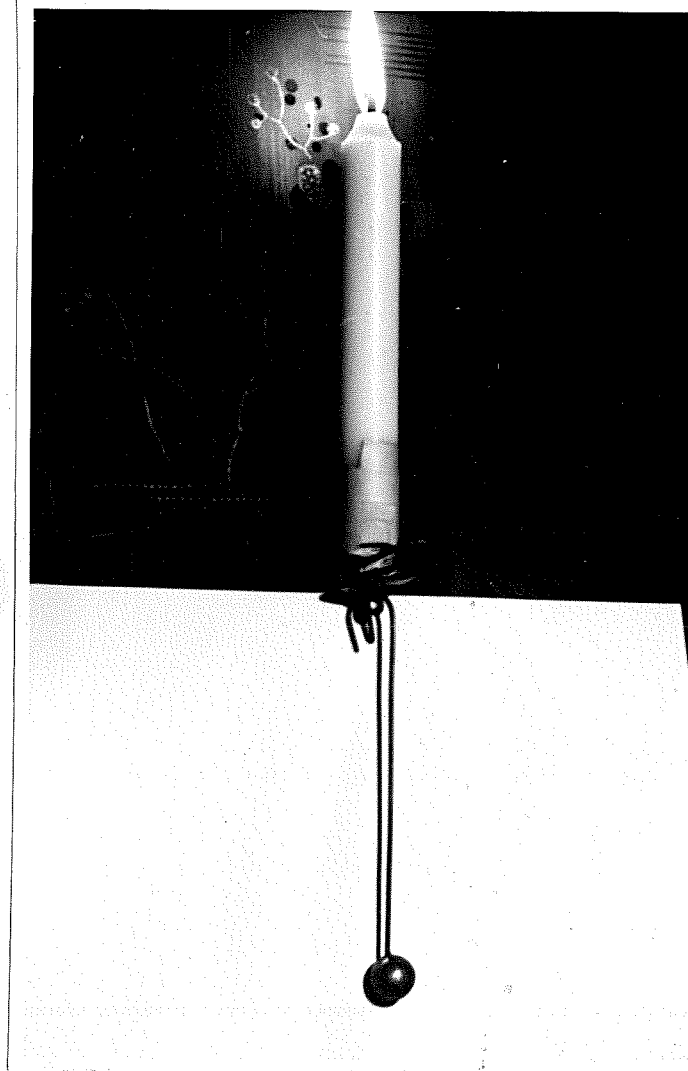
Teckn. M.F-m -39

Skriv endast på denna sida!

5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27.

Ljushållare

Foto: M. Fagerström

Skriv endast på denna sida!

ny. 5838

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland

Upptecknat av: Hjelle Fagerström

Härad: Bohuslän

Adress: Väje

Socken: Berga

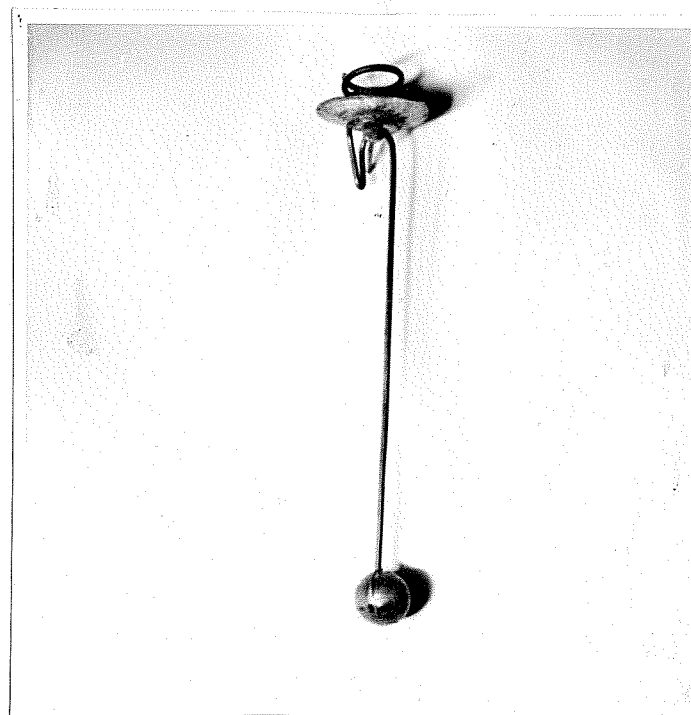
Berättat av: Emma Fagerström

Uppteckningsår: 1938

Född år 1880 i Berga, Kronob.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28.

Ljushällaro

Foto: M. Fagerström

neg. 5838

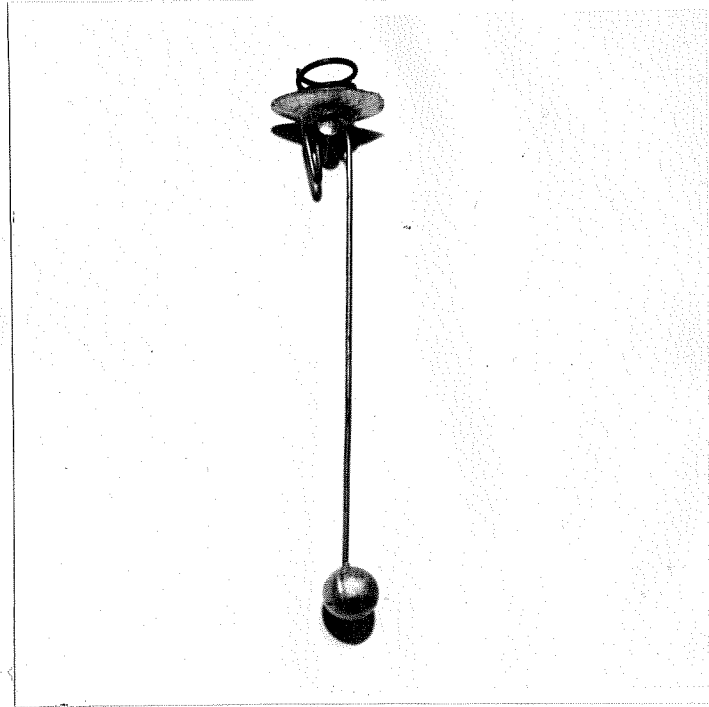
Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland Upptecknat av: Kjell Fagerström
Härad: Kronoberg Adress: Växjö.
Socken: Berga Berättat av: Bruna Fagerström
Uppteckningsår: 1938 Född år 1880 i Berga, Kronob.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29.

Ljushållare

Foto: M. Fagerström

neg. 5838

Skriv endast på denna sida!

5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30.

Papperishjärta
(julemyspyndat)

Foto: M. Fagerström

neg. 5838

Skriv endast på denna sida!

5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31.

Juli ärna. (julgranspyddna)

Foto: M. Fagerström.

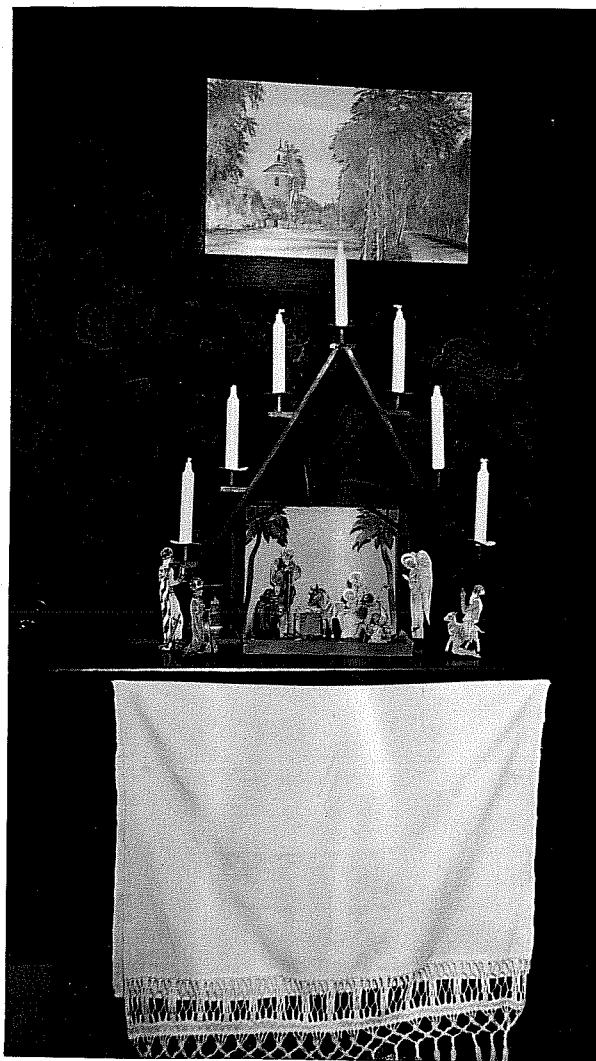
Skriv endast på denna sida!

neg. 5838

5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32.

Julaltare.

Foto: M. Fagerström.
maj. 5838

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland

Upptecknat av: Vilhelm Fagerlin

Härad: Sunnebo

Adress: Väggö.

Socken: Berga

Berättat av: Emma Fagerlin

Uppteckningsår: 1938

Född år 1880 i Berga, Sunnebo.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33.

Sulbröd
(Figurbröd)

neg. 5838

Foto: M. Fager-
lin.

Skriv endast på denna sida.

ACC. NR. 5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Vijeli Fagerström
Härad: Ämnebo Adress: Väje
Socken: Berga Berättat av: Emma Fagerström
Uppteckningsår: 1938 Född år 1880 i Berga, Väst.

34.

Uppteckningen rör

"Julpyntning"
med palmar.

Foto: M. Fagerström.

Skriv endast på denna sida!

5838

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35.

Julgran a Lomze

neg. 5838

Foto: K. Fagerström.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5838

Landskap: Småland
 Härad: Sunnerbo
 Socken: Berga
 Uppteckningsår: 1938.
 Upptecknat av: Viljo Fagerström
 Adress: Väggö
 Berättat av: Emma Fagerström
 Född år 1880 i Berga, Sunnerbo.

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

36.

L4Lgr77.

neg. 5838

Diverse L4Lprydnader.

Foto: K. Fagerström.

Skriv endast på denna sida!